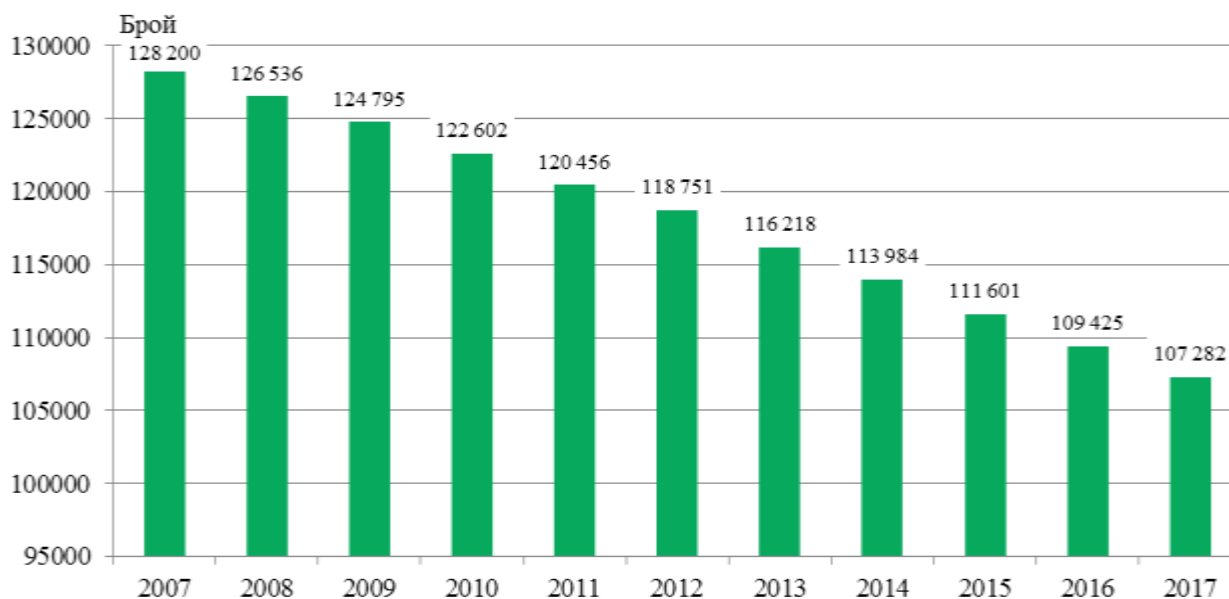

ДЕМОГРАФСКИ ПРОЦЕСИ В ОБЛАСТ СМОЛЯН ПРЕЗ 2017 ГОДИНА

Демографската картина на област Смолян през 2017 г. показва, че населението продължава да намалява и застарява, намалява абсолютният брой на живородените, увеличава се броят на умрелите лица и коефициентът на обща смъртност, увеличава се броят на изселените и заселените. Увеличава се броят на сключените граждански бракове. Намалява броят на бракоразводите.

Към 31 декември 2017 г. населението на област Смолян е 107 282 души, което представлява 1.5% от населението на страната и нарежда областта на 27 място, като след нея е само област Видин. В сравнение с 2016 г. населението на областта е намаляло с 2 143 души, или с почти 2.0%. Област Смолян се нарежда на второ място с най-голямо намаление на населението след област Видин (с 2.2%).

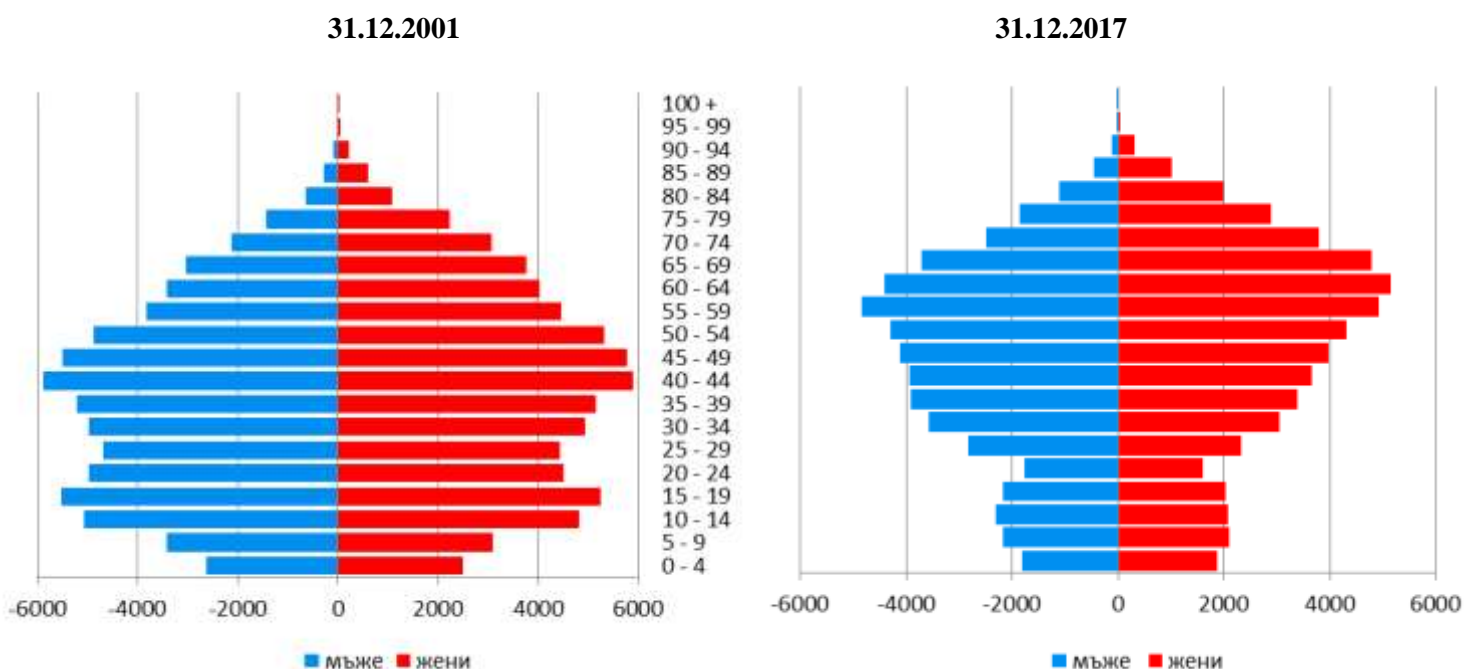
Фиг. 1. Население на област Смолян по години

Мъжете са 51 960 (48.4%), а жените – 55 322 (51.6%), т.е. на 1 000 мъже се падат 1 065 жени. Броят на мъжете преобладава във възрастите до 52 години. С нарастване на възрастта се увеличава броят и относителният дял на жените от общото население на областта.

Фиг. 2. Възрастова пирамида на населението на област Смолян

Продължава процесът на остаряване на населението. В края на 2017 г. лицата на 65 и повече навършени години са 24 639, или 23.0% от населението на областта. В сравнение с 2016 г. делът на населението в тази възрастова група нараства с 0.8 процентни пункта, а спрямо 2007 г. увеличението е с 7.1 процентни пункта.

Процесът на остаряване е по-силно изразен сред жените, отколкото сред мъжете. Относителният дял на жените на възраст над 65 години е 26.9%, а на мъжете - 18.8%. Тази разлика се дължи на по-високата смъртност сред мъжете и като следствие от нея по-ниската средна продължителност на живота при тях.

В регионален аспект делът на лицата на 65 и повече навършени години е най-висок в общините Баните (34.7%), Чепеларе (27.3%), Девин (24.5%) и Смолян (23.1%). Най-нисък е делът на възрастното население в общините Доспат - 18.8%, Рудозем - 19.4% и Мадан - 20.6%.

Към 31.12.2017 г. децата до 15 години са 12 349, или 11.5% от общия брой на населението. Спрямо предходната година този дял не се е променил, а спрямо 2014 г. е нараснал едва с 0.1 процентни пункта.

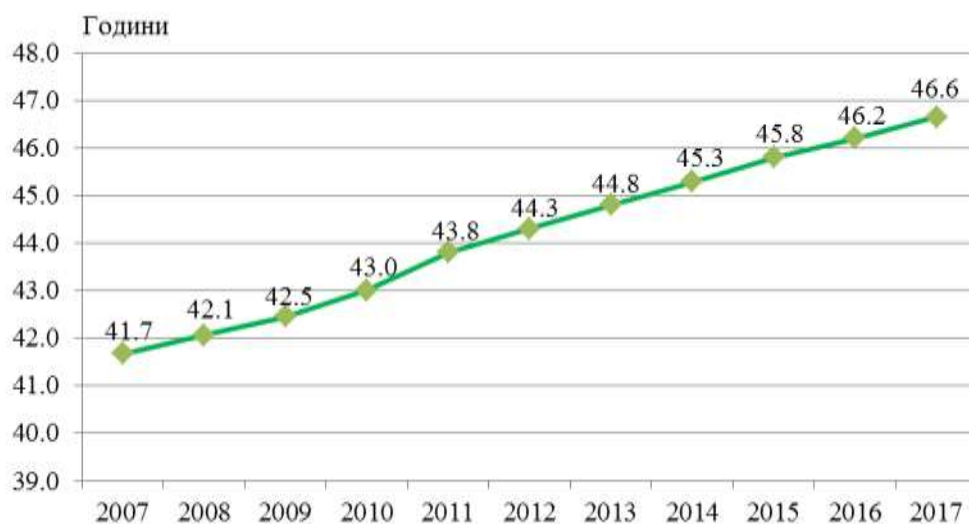
Относителният дял на населението под 15 години е най-висок в общините Рудозем - 13.7%, Доспат - 12.3%, Мадан - 12.2% и Смолян - 12.1% от населението на общината. Най-нисък е този дял в община Баните - 6.3%.

Към 31.12.2017 г. **общият коефициент на възрастова зависимост¹ е 52.6%**, или на всяко лице в зависимите възрасти (под 15 и над 65 години) се падат приблизително две лица в активна възраст. За сравнение през 2005 и 2010 г. този коефициент е бил съответно 39.2 и 41.1%. Това съотношение е по-благоприятно в градовете - 48.1%, отколкото в селата - 58.8%. Най-неблагоприятно е съотношението в община Баните (69.4%), следвана от Чепеларе (60.6%), а най-благоприятно - в общините Доспат - 45.2% и Борино - 46.8%. За страната този показател е 54.5%, а за София (столица) - 46.3 %.

Остаряването на населението води до повишаване на неговата **средна възраст**, която от 41.7 години през 2007 г. нараства на 43.8 години през 2011 г. и достига **46.6 години в края на 2017 година**.

Фиг. 3. Средна възраст на населението в област Смолян

Процесът на остаряване се проявява както в селата, така и в градовете, като в градовете средната възраст на населението е 44.7 години, а в селата - 49.1 години.

Тенденцията на остаряване на населението води до промени и в неговата основна възрастова структура - **под, във и над трудоспособна възраст**. Влияние върху съвкупностите на населението във и над трудоспособна възраст оказват, както остаряването на населението, така и законодателните промени² при определянето на възрастовите граници на населението при пенсиониране. За 2017 г. тези граници за населението в трудоспособна възраст са до навършването на 61 години за жените и 64 години за мъжете.

Населението в трудоспособна възраст към 31.12.2017 г. е 64 437 души, или 60.1% от цялото население, като мъжете са 34 561, а жените - 29 876. Трудоспособното население е намаляло с 2 333 души, или с 3.5% спрямо предходната година.

¹ Коефициентът на възрастова зависимост показва броя на лицата от населението в „зависимите“ възрасти (населението под 15 и на 65 и повече навършени години) на 100 лица от населението в „независимите“ възрасти (от 15 до 64 години). Изчислява се в проценти.

² Възрастовите граници за разпределение на населението по категориите под, във и над трудоспособна възраст са определени съгласно Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж, приета с Постановление № 30 на МС (ДВ, бр. 21/17.03.2000 г.).

Към края на 2017 г. в над трудоспособна възраст са 29 583 души, или 27.6%, а под трудоспособна възраст - 13 262 души, или 12.3% от населението на областта.

1. Население под, във и над трудоспособна възраст в област Смолян към 31.12.

(Проценти)

Година	Трудоспособна възраст		
	под трудоспособна	в трудоспособна	над трудоспособна
2003	15.7	63.5	20.8
2005	14.3	65.0	20.7
2010	12.8	64.9	22.3
2011	12.5	64.1	23.4
2012	12.3	64.0	23.7
2013	12.3	63.5	24.2
2014	12.3	62.5	25.2
2015	12.3	61.6	26.1
2016	12.3	61.0	26.7
2017	12.3	60.1	27.6

Възпроизводството на трудоспособното население се характеризира чрез **коэффициента на демографско заместване**, който показва съотношението между броя на влизащите в трудоспособна възраст (15 - 19 години) и броя на излизащите от трудоспособна възраст (60 - 64 години). Към 31.12.2017 г. това съотношение е 44. За сравнение, през 2005 г. 100 лица, излизащи от трудоспособна възраст, са били замествани от 134 млади хора.

Най-благоприятно е това съотношение в община Рудозем - 55. Най-нисък е този показател в община Баните, където 100 лица, излизащи от трудоспособна възраст, се заместват от 25 лица, влизащи в трудоспособна възраст.

Териториално разпределение на населението

Към 31.12.2017 г. в градовете живеят 60 033, или 56.0%, а в селата - 47 249, или 44.0% от населението на областта. За страната процентите са съответно 73.5 и 26.5.

Към края на 2017 г. жителите на област Смолян живеят в 240 населените места, от които 8 са градове и 232 - села. Разпределението на населението по населени места е резултат от неговото естествено и механично движение.

Към края на годината населените места без население са 8. Най-голям брой населени места без население има в община Смолян.

В 88, или в 36.7% от населените места живеят под 50 души.

С население над 5 хил. души са четири града в областта и в тях живее 42.6% от населението.

Раждаемост

През 2017 г. в Област Смолян са регистрирани 746 родени деца, като от тях **741 (99.3%) са живородени**. В сравнение с предходната година броят на живородените е намалял с 37 деца, или с 4.8%.

Фиг. 4. Живородени в Област Смолян през периода 2007 - 2017 година

Коефициентът на обща раждаемост³ през 2017 г. е 6.8‰, а през предходната 2016 г. - 7.0‰.

Броят на живородените момчета (359) е с 23 по-малък от този на живородените момичета (382), или на 1 000 родени момчета се падат 1 064 момичета. За сравнение в предходната година на 1 000 родени момчета се падат 1 026 момичета.

³ Брой живородени деца на 1 000 души от средногодишния брой на населението през годината.

В градовете и селата живородените са съответно 438 и 303 деца. Коефициентът на раждаемост в градовете е 7.2‰, а в селата - 6.3‰. През 2016 г. тези коефициенти са били съответно 7.5 и 6.5‰.

В териториален аспект най-висока е раждаемостта в общините Рудозем - 8.0‰, Златоград и Смолян – по 7.6‰ и Мадан - 7.4‰. С най-ниска раждаемост през 2017 г. са общините Баните - 3.2‰ и Чепеларе - 4.8‰.

Общо за страната коефициентът на раждаемост е 9.0 на хиляда. Област Смолян е с по-висока раждаемост само от областите Видин и Габрово (6.5).

Броят на жените във фертилна възраст (15 - 49 навършени години), или размерът на родилния контингент и неговата плодовитост оказват съществено влияние върху равнището на раждаемостта и определят характера на възпроизводството на населението.

Броят на жените във фертилна възраст към 31.12.2017 г. е 20 027, като спрямо предходната година той намалява с 806, а спрямо 2015 г. - с 1 762 жени.

Съществено значение за намалението на раждаемостта оказват и измененията във възрастовата структура на родилния контингент. През 2017 г. 603 или 81.4% от живородените деца са от жени на възраст от 20 до 34 години. Този показател намалява спрямо 2016 г. със 7.2%.

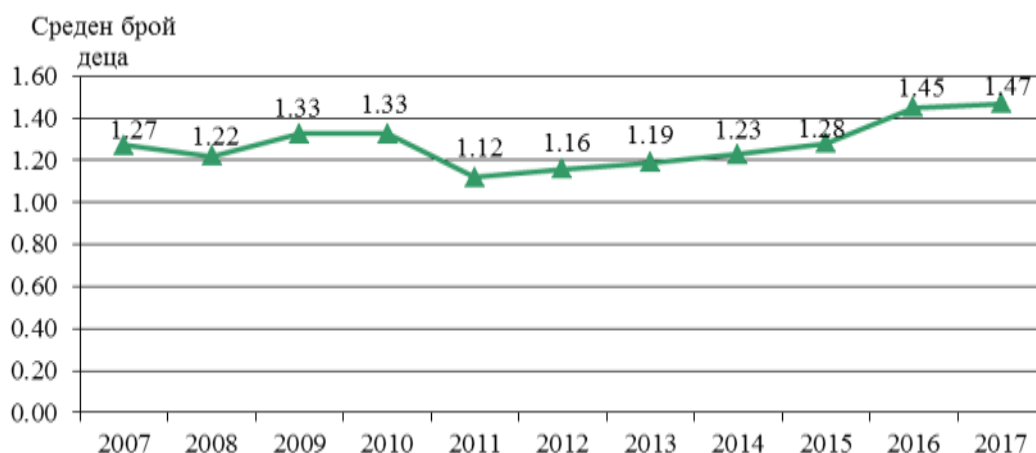
Намалява броят на децата, родени от майки под 20 години - от 29 през 2016 г. на 22 деца през 2017 година. Увеличава се и броят на децата, родени от жени на възраст над 35 години, от 99 през 2016 г. на 116 деца през 2017 година.

Тоталният коефициент на плодовитост⁴ е един от основните показатели, характеризиращи плодовитостта на жените. **През 2017 г. средният брой живородени деца от една жена е 1.47.** За сравнение, през 2005 г. той е бил 1.14 деца, а през 2016 г. - 1.45 деца.

⁴ Среден брой живородени деца, които би родила една жена през целия си фертилен период съобразно повъзрастовата плодовитост през отчетата година.

Фиг. 5. Коэффициенти на плодовитост в Област Смолян през периода 2007 - 2017 година

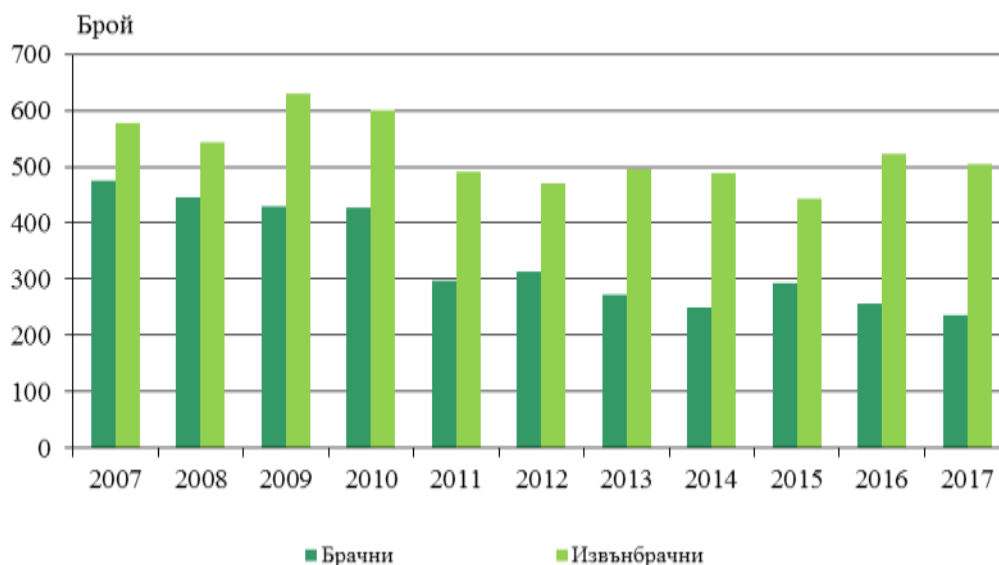

Тоталният коефициент на плодовитост общо за страната е 1.56 деца през 2017 година.

През 2017 г. средната възраст на майката при раждане на дете в областта е 29.5 години, а на първо дете - 27.7 години.

През 2017 г. броят на живородените извънбрачни деца е 504, или 68.0% от всички живородени. Техният относителен дял нараства в сравнение с 2016 г. и 2015 година.

Фиг. 6. Живородени брачни и извънбрачни деца в Област Смолян през периода 2007 - 2017 година

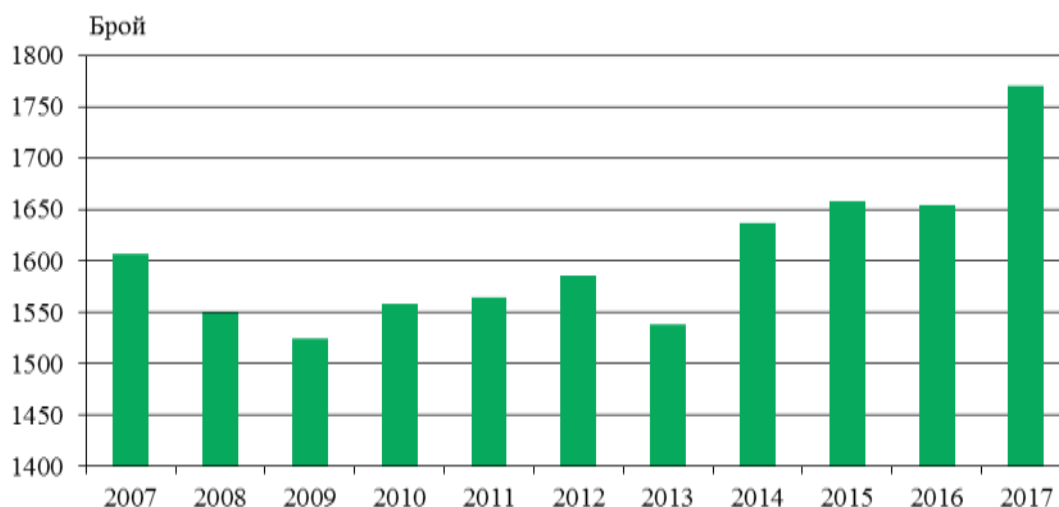
В териториален аспект най-висок е относителният дял на извънбрачните живородени в общините Мадан (86.7%), Чепеларе (75.8%) и Смолян (74.7%), а най-нисък - в Борино (31.6%) и Доспат (32.7%).

Смъртност

През 2017 г. са умрели 1 771 души, а коефициентът на обща смъртност⁵ е 16.3‰. Спрямо предходната година броят на умрелите се увеличава със 116 случая, или със 7.0%.

Смъртността сред мъжете (18.1‰) продължава да бъде по-висока в сравнение със смъртността сред жените (14.7‰). През 2017 г. на 1 000 жени умират 1 157 мъже. Продължават и силно изразените различия в смъртността сред градското и селското население. Коефициентът на смъртност е по-висок в селата (20.2‰) отколкото в градовете (13.3‰).

Фиг. 7. Умрели в Област Смолян през периода 2007 -2017 година

С най-висока смъртност в областта се отличават общините Баните (26.5‰), Чепеларе (20.9‰), Борино (17.5‰) и Девин (17.3‰). С най-ниска смъртност са общините Рудозем - 12.6‰, Доспат - 12.8‰, Неделино - 14.8‰ и Златоград - 14.9‰.

Показателят за преждевременната смъртност⁶ през 2017 г. (20.8%) се увеличава спрямо предходната 2016 г. (20.5%). В стойностите на показателя за преждевременна смъртност има съществени различия при мъжете и жените. Умрелите жени на възраст до 64 навършени години са 11.9% от всички умрели жени, сред мъжете този относителен дял е два пъти по-голям - 28.5%.

⁵ Брой умрели лица на 1 000 души от средногодишния брой на населението.

⁶ Относителен дял на умрелите лица под 65-годишна възраст от общия брой на умиралията.

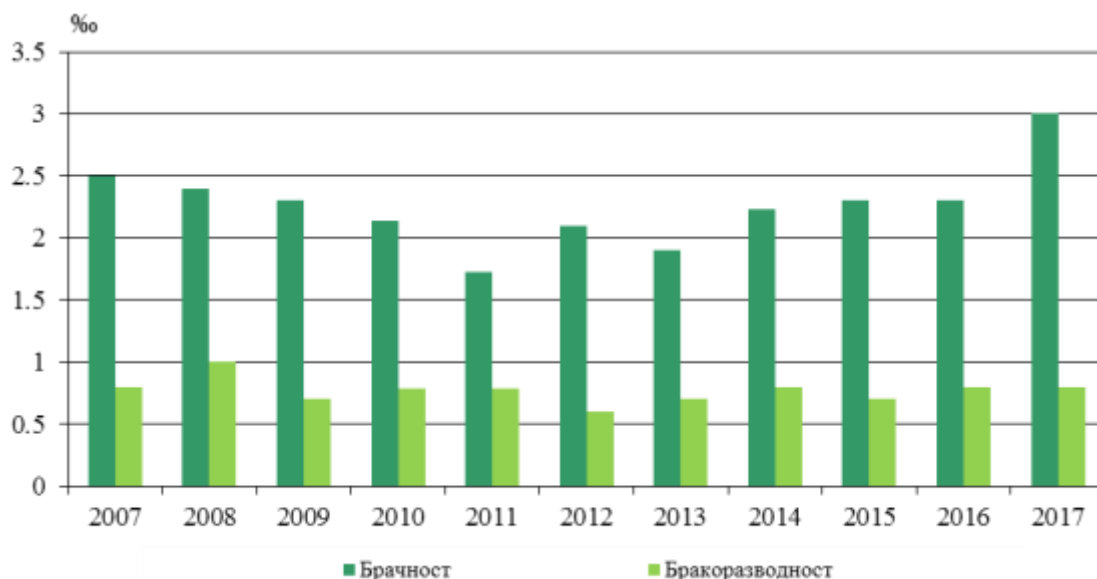

През 2017 г. в областта са починали 4 деца на възраст до една година, а коефициентът на детска смъртност⁷ е 5.4‰. Коефициентът на детска смъртност в градовете е 4.6‰, а в селата 6.6‰. През 2016 г. коефициентът на детска смъртност е 6.4‰.

Бракове и разводи

През 2017 г. в област Смолян се увеличава броят на сключените бракове. Регистрираните юридически бракове са 320 и са със 70 повече от предходната година. От всички регистрирани бракове 62.2% (199) са сред населението в градовете, докато в селата са сключени 121 брака. Броя на сключените бракове определя коефициента на брачност⁸, който през 2005 г. е 3.1‰, през 2016 г. - 2.3‰ и през 2017 г. - 3.0‰.

Фиг. 8. Коефициенти на брачност и разводимост в област Смолян през периода 2007 - 2017 година

С най-много бракове на 1 000 души от населението е община Неделино (4.8‰), Доспат (4.3‰) и Борино (4.1‰). Най-нисък е коефициентът на брачност в община Баните - 0.7‰.

Броят на разводите през 2017 г. е 90 и е с 1 по-малко от този през 2016 година. От всички прекратени бракове 72.2% се отнасят за населението в градовете.

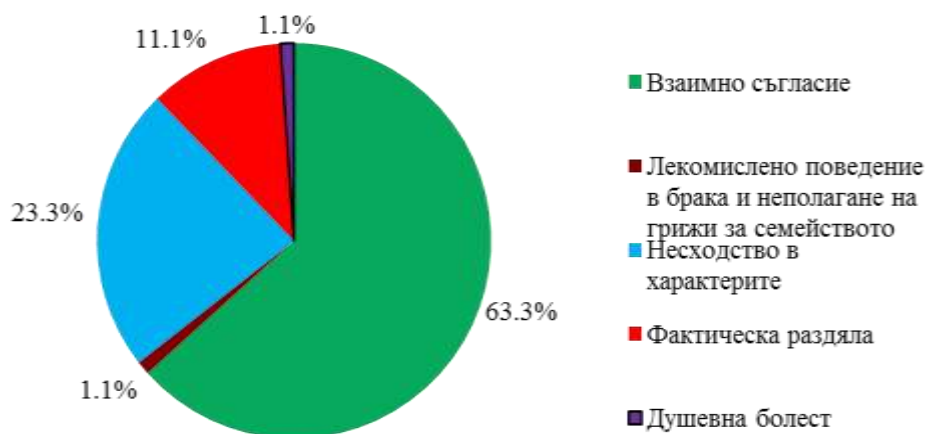
Най-голям е дялът на браковете, прекратени по „взаимно съгласие“ (63.3%), следват причините „несходство в характерите“ (23.3%) и „фактическа раздяла“ (11.1%).

⁷ Брой умрели деца на възраст до 1 година на 1 000 живородени деца.

⁸ Брой сключени бракове на 1 000 души от населението.

Фиг. 9. Разтрогнати бракове по причини в област Смолян през 2017 година

Миграция на населението

През 2017 г. изселените от област Смолян са 2 766 (2 592 през 2016 г.), от които 732 в чужбина и 2 034 в рамките на страната, като от тях 682 сменят местоживеенето си в рамките на областта. По-голям е броят на изселените жени (1 428) в сравнение с този на мъжете (1 338).

Фиг. 10. Изселени по причини от област Смолян през 2017 година

С цел образование са изселени 173 души (6.3%) от общия брой на изселените, за да отидат при родителите си - 144 (5.2%), а за постоянна работа - 81 (2.9%). Тук трябва да се има предвид, че делът на непоказаното за област Смолян за този показател е 61.4%.

По отношение на възрастовата структура с най-голям относителен дял сред преселващите се са лицата във възрастовата група 20 - 39 години (44.4%), следвани от лицата под 20 години (27.5%). Значително по-малък е делът (17.6%) на 40 - 59-годишните и на тези на 60 и повече навършени години - 10.4%.

Заселените в областта са 1 653 (1 293 през 2016 г.), като и тук жените са повече - 933, а мъжете - 720.

Сред дошлите да живеят в областта 38.5% са във възрастовата група 20 - 39 години, а 24.5% са на възраст под 20 години. Тези на 40 - 59 години съставляват 19.5%, а най-възрастните - на 60 и повече години - 17.5%.

Естествен и механичен прираст на населението

Броят и структурите на населението се определят от размерите и интензивността на неговото естествено и механично (миграционно) движение.

Разликата между живородените и умрелите представлява естественият прираст на населението. След 1990 г. демографското развитие на област Смолян се характеризира с отрицателен естествен прираст на населението. **През 2017 г. в резултат на отрицателния естествен прираст населението на областта е намаляло с 1 030 души, или със 153 души повече в сравнение с 2016 година.**

Намалението на населението, измерено чрез коефициента на естествения прираст, е минус 9.5‰. Коефициентът на естествен прираст в градовете е минус 6.1‰, а в селата - минус 13.9‰, или намалението на населението в областта в резултат на естествения прираст се дължи предимно на негативните демографски тенденции в селата.

През 2017 г. всички общини в област Смолян имат отрицателен естествен прираст.

С най-малки по абсолютна стойност коефициенти на отрицателен естествен прираст са общините Рудозем (-4.6‰), Доспат (-6.0‰) и Златоград (-7.4‰). С най-голямо намаление на населението вследствие на високия отрицателен естествен прираст са общините Баните (-23.4‰), Чепеларе (-16.1‰), Девин (-11.9‰) и Борино (-11.5‰).

Коефициентът на естествения прираст общо за страната през 2017 г. е минус 6.5%.

Всички области в страната са с отрицателен естествен прираст, като с най-ниска абсолютна стойност е този показател в областите София (столица) (-1.3‰), Сливен (-2.8‰) и Варна (-3.6‰). С най-голямо намаление на населението вследствие на високия отрицателен естествен прираст е област Видин - минус 16.2‰, следвана от областите Габрово - минус 14.4‰, Кюстендил и Монтана - по минус 13.5‰.

Съществено влияние върху броя и структурите на населението оказва и механичният прираст (нетното салдо от миграцията), който също е отрицателен - минус 1 113 души. Той се формира като разлика между броя на заселилите се и изселилите се от областта.

Намалението на населението в резултат на миграцията (вътрешна и външна), измерено чрез коефициента на нетната миграция, е -10.3‰.

През 2017 г. всички общини на област Смолян имат отрицателен механичен прираст, като с най-голямо намаление на населението в резултат на миграция са общините Доспат (-20.2‰), Неделино (-20.1‰) и Борино (-18.1‰), а с най-малко - Смолян (-5.8‰), Девин (-9.4‰) и Златоград (-9.6‰).

Методологични бележки

Броят и структурите на населението към края на всяка година се изчисляват на базата на данните от предходната година и данните за естественото и механичното движение на населението през текущата година.

Източник на данните за броя и структурите на населението е Информационна система „Демография“ в Националния статистически институт. Източник на данните за естественото и механичното движение на населението (раждания, умиравания, бракове, разводи, вътрешна миграция) е Единната система за гражданска регистрация и административно обслужване на населението. Те се регистрират чрез документите образци ЕСГРАОН - ТДС: съобщение за раждане, съобщение за сключен граждански брак, съобщение за прекратен граждански брак, съобщение за смърт и адресна карта за промяна на настоящ адрес.

Източник на данните за външната миграция са Единната система за гражданска регистрация и административно обслужване на населението, образец ЕСГРАОН - ТДС: адресна карта за промяна на настоящ адрес; Националната агенция за приходите; Националният осигурителен институт; Министерството на вътрешните работи; Оценки на емиграционните потоци.

Данните за броя на населението и за настъпилите демографски събития в териториален разрез са представени според административно-териториалното устройство на страната към 31.12. на съответната година (населени места, общини, области) и статистически райони по настоящ адрес. Това е адресът, който отговаря на документално заявеното местоживее на лицето.

Възрастта на населението в края на годината е изчислена към 31.12. в навършени години. Възрастта на лицата при настъпване на демографско събитие се изчислява в навършени години въз основа на датата на раждане и датата на съответното събитие, т.е. възрастта, която лицата са достигнали при настъпване на събитието.

При изчисляване на демографските показатели се използва съвкупността на средногодишното население. Средногодишният брой на населението е средна аритметична величина от изчисленото население към края на предходната и края на отчетната година.